

11111

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

Наш језик

НАШ ЈЕЗИК

нова серија

НОВА СЕРИЈА

Књ. IV св. 5-8

БЕОГРАД 1953

САДРЖАЈ

	Страна
1. А. Белић: Напомене о српскохрватском правопису	139
2. М. Стевановић: За јединствен правопис српскохрватског језика	149
3. А. Б.: О писању великих писмена	171
4. М. Павловић: Значења придева с наставком <i>-аш</i> и његовим варијантама	175
5. А. Белић: Употреба предлога <i>са</i> уз глаголе <i>писаши</i> и сл. у одре- ђеним значењима	197
6. Б. Милановић: Глагол <i>подлежати</i> — његово значење и вид	203
7. И. Грицкаш: О допусном значењу свезице <i>и</i> и речи <i>иједан</i> , <i>имало</i> , <i>ико</i> и сл.	217
8. Д-р Александар Ђ. Костић: О транскрибовању латинских име- ница у медицинској терминологији	229
9. В. М. Мишовић: О речима <i>никл</i> , <i>кабл</i> и њима сличним	238
10. Р. Димитријевић: Једна занемарена област наставе језика и књи- жевности у нашој средњој школи	243
11. Иван Појовић: Нека размишљања о граматичи и љубитељима нашег језика	253
12. М. С. Московљевић: „Језик“, часопис за културу хрватскога књи- жевног језика	267
13. Језичке поуке	271

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Секретар Уређивачког одбора — Бранислав Милановић

Научна Књига

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
БЕОГРАД 1953

Штампарија и књиговезница Српске академије наука, Космајска бр. 28

О ПИСАЊУ ВЕЛИКИХ ПИСМЕНА

Д-р Јован Вуковић израдио је Правопис савременог нашег језика, I део: употреба великог слова и сложене ријечи (Сарајево, 1952, стр. 224) као „анализу правописних правила и практична упутства за њихову примјену“. То је расправа о овоме предмету која може бити корисна, нарочито онима који у школама предају граматику па треба да знају да протумаче правописна правила. Тај посао је неопходан сваком писцу или састављачу правописа, па је нешто слично претходило и моме Правопису, а затим сажето у неколико страна и дато у Правопису. Вуковић посвећује писању великих и малих писмена 37 страна (од 7—44). Овог пута ћу се, као што је то изнесено у мојим Напоменама поводом савременог српскохрватског правописа, и задржати само на овом одељку Вуковићеве књиге.

Вуковић полази од утврђених принципа о писању великих и малих писмена који су примењени и у Боранићевом правопису (од 1947 и од ранијих година) и у моме од 1934 г. пошто ново издање моје књиге за време излажења горње Вуковићеве књиге још није било објављено.

Основни је принцип за писање почетног великог писмена ово: „Почетним великим словом пишу се лична имена и презимена, њихови саставни делови док су самостални у промени... или речи и изрази по употреби са њима једнаки“.

Овом основном принципу треба додати и други: ако има имена од више речи, она се пишу сва великим писменима (као име и презиме), али има имена—назива појмова које је потребно као такве означити, тј. дати им обележје јединственог појма установе, књиге, каквог историског или друштвеног покрета и слично; тада се пише тај назив само првим почетним словом, напр. *Задруга за међусобно помагање и штедњу* и сл.

Вуковић прима те принципе као што су их и други примили; али тешкоћа је у њиховој примени. Ја сам навео у поменутом чланку свом да се Вуковић слаже и у исцрпној примени њиховој са оним што је у мојим Правописима, али да има и извесних отступања код њега за која ја не налазим довољних оправдања. Задатак ових редова и јесте то да покажу.

Мислим да је потпуно тачна примедба Вуковићева да треба писати *Хрватско Приморје* или *Хрватско Загорје*, али није сигурно да треба писати *далматинско приморје* или *црногорско приморје*. То особито вреди за *Црногорско Приморје* које нарочито становници Црне Горе означају све више као одређени географски назив.

За мене су довољно одређени географски називи *Подриње*, *Поморавље*, *Посавина* и сл., и зато сматрам да их треба писати великим почетним словом; Вуковић, међутим, мисли да су то неодређени географски појмови.

Овде узгред да напоменем да ми је Московљевић замерио зашто у мом речнику стоји *бог* — са малим писменом, а *Богородица* — са великим. Он није водио рачуна о томе да је уз *бог* упућено на стр. 11 где стоји: „Реч *бог* као заједничко име пише се малим словом: *бог Зевс*, *богови Олимпија* итд.; исп. у реченици: *У различним су религијама различни богови*“, а *Богородица*, чим је написано великим *Б*, није заједничко име! Међутим, у писању именице *бог* или *Бог* игра улогу у правопису питање да ли ко тим називом као именом означаје одређеног бога или не; ту се идеолошки моменти не узимају у обзир јер велико слово значи овде не одавање нарочитог поштовања, већ индивидуализација именом извесног појма.

Ја сам узео да се *Исток* и *Запад* пишу великим писменима „када се под називом стране света мисле народи и земље које она обухвата“, а као географско обележје да се пишу малим словом. Мислим да се тога не држи Вуковић (велим „мислим“ зато што није увек потпуно јасан), већ да сматра да у том случају треба писати мало *и* или мало *з*. Исто тако мислим да би у случајевима као *Блиски исток* или *Далеки исток* требало писати само почетно слово прве речи

великим писменом јер су то одређени појмови, не географски већ као обележја извесног комплекса народа и земаља. У истој вези сматрам да су географски појмови, а не географска имена, и називи *Панонска низија*, *Скојска кошлина* и сл., у своме роду јединствени, па их зато треба писати само почетним великим словом (као *Француска револуција*, *Косовски бој*, *Средњи век*, *Народнослободилачка борба* и сл.). Наравно, некипут је тешко одредити да ли је нешто већ постало географско име или је још само географски (јединствени) појам као *Кварнерско оштрвље* или *К. О.*, али по мом мишљењу нема никаква разлога не писати *Голфска струја* или *Жарки појас* и сл. јер су то јединствени географски појмови.

Мислим да у овај круг идеја иде и моје ново писање *Београдски округ*, *Врачарски срез* и сл. као административне јединице (исп. и писање улица почетним великим словом). У ранијем Правопису (од 1934 г.) ја сам писао *врачарски срез* и сл. (напр. *Панонска низија* и сл.), као што пише или тражи да се пише и Вуковић, али мислим да је више у складу са целокупном системом употреба почетног великог писмена. Када какав назив те врсте постане или географско име (напр. *Кашунска Нахија*) или назив административне целине једнак са називом покрајине (*Новопазарски Санџак*, *Београдски Пашалук*, *Војна Граница*), тада треба писати и све саставне делове великим писменима.

Мислим да не треба мењати досада дубоко укоревљено писање припадника места великим писменима: *Београђанин*: *Београд*, исто као и *Срби*, *Енглези*, *Европљани*, *Американац* и сл. Не видим разлога да се после тога не пише и *Црногорац* као припадник села *Црногорци*, *Васојевић* и сл., што би Вуковић хтео да пише малим писменом, а напр. *Македонац*, *Црногорац* кад означују припаднике покрајине — великим. Мислим да не би требало компликовати писање тамо где може бити правило просто: да се према имену места, или земље или континента који се пишу великим словом и њихови припадници пишу великим словом. Један је од услова правописа да буде што простији.

Чим се нешто употребљава као искључиво име чега, оно се пише великим писменом. Вуковић сматра да би *Шарац*

Краљевића Марка требало писати малим словом или име *Вила* као име кобили. Иако постоје заједничке именице *шарац*, *вила*, оне су овде употребљене као особна имена, и зато их треба писати великим писменима. То вреди и за све друге опште именице (*лабуд*, *гавран*, *пауница* и сл.) употребљене као имена. Не знам зашто би се медвед *Брундо*, *Гунђало*, лисац *Мудријаш* и сл. писали великим словом ако се *Шарац* (у значењу имена) пише малим. Не знам такође зашто би се пас *Хектор* или крава *Милка* писали великим словима ако се имена паса или коња (као *Шарац*, *Вила* и сл.) пишу малим. Питање је овде само у томе да ли је што име или обележје врсте. Такође сматрам да је недоследно код Вуковића писати једне празнике као *Нова година*, *Први мај*, *Бурђевдан*, *Петровдан*, *Савиндан* — великим, а *Божић*, *Ускрс*, *Сјасовдан* — малим. Да ли је једно општедржавни или општенародни празник или верски празник (у мом Правопису треба да стоји и *Бајрам* (Барјам), као што је *Божић* или *Свисвети* или сл.), то за правопис нема значаја: главно је да се сматра да је празник.

То би биле разлике које сам запазио код Вуковића према моме и старијем и новом Правопису. Према многобројним случајевима слагања оне чине, сразмерно, усамљене случајеве.

А. Б.